

Nr 31

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagstiftningen.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 33 i första kammaren av herr *Persson, Ragnar*, och herr *Mossberger* samt nr 44 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att Kungl. Maj:t snarast möjligt ville framlägga förslag till vissa ändringar i olycksfallslagstiftningen. Motionärerna framhåller att samordningen mellan den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen medfört vissa försämringar av detaljer i yrkesskadeförsäkringen. I motionerna beröres till en början frågan om ersättning för läkarvård i vissa fall och anföres:

Nu uppstår emellertid den situationen efter de nya sjuk- och olycksfallsförsäkringarnas tillkomst, att en olycksfallsskadad under vissa omständigheter själv får bidra till läkarkostnaden för sin skada. Om t. ex., vilket är rätt vanligt inom verkstadsindustrien, en arbetare får smärgel eller en stålflisa i ögat, så får han nu efter den nya lagens tillkomst själv betala en del av läkararvodet. Dessa skador brukar nämligen som regel kunna avhjälpas redan vid första läkarbesöket. Och sak samma gäller helt naturligt alla olycksfall som avhjälpes innan karenstiden utgått. Detta är naturligtvis en rätt väsentlig försämring gentemot vad som tidigare har gällt, och det är förklarligt om de anställda anser, att det är orimligt att de som regel först skall förlora arbetsförtjänsten under denna olycksfallstid och dessutom också betala en del av läkarkostnaden.

Motionärerna framhåller vidare att dagersättningen för förlorad arbetsinkomst i visst fall kan påverkas av andra omständigheter än den olycksfallsskadades inkomst och anför i denna del:

Om en arbetare legat sjuk i 2 månader eller mera men friskrives och börjar arbeta, kommer hans olycksfallsersättning att påverkas om han skulle råka ut för ett olycksfall under de första »20» dagarna. Han kommer då (vi förutsätter att olycksfallet varar över 3 månader och att vederbörande tillhör sjukpenningklass 12) under de första trettio dagarna att erhålla 18 kronor om dagen i dagersättning, därefter kommer han i sextio dagar att erhålla 11 kronor om dagen för att därefter ånyo erhålla 18 kronor om dagen. Förhållandet är naturligtvis beroende på samordningssträvandena men verkar icke förty orimligt för de anställda.

Huvuddragen av samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen m. m.

Enligt beslut vid 1954 års riksdag avlöstes lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar samt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall fr. o. m. den 1 januari 1955 av *lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring*. Den äldre lagstiftningen skall dock som regel äga tillämpning även efter den 31 december 1954 på skadefall, som inträffat före den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Den nya yrkesskadeförsäkringen har samordnats med sjukförsäkringen. Samordningen innebär att personer, som är både sjukförsäkrade och obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade, vid yrkesskada skall få ersättning från yrkesskadeförsäkringen först sedan viss tid, den s. k. samordningstiden, gått till ända. Under samordningstiden skall som regel sjukhjälp utgå från allmän sjukkassa enligt bestämmelserna i *lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring* för sjukdom i allmänhet. Samordningstiden omfattar tiden t. o. m. 90:de dagen efter olycksfallsdagen eller, om yrkesskadan uppkommit på annat sätt än genom olycksfall, efter dagen för skadans yppande. Om skadan medför rätt till livränta, upphör dock samordningstiden senast den dag livränterätten inträder.

Eftersom praktiskt taget hela befolkningen kommer att omfattas av den allmänna sjukförsäkringen, blir de samordningsregler, för vilka nu redogjorts, tillämpliga vid så gott som alla yrkesskador. Om yrkesskada emellertid drabbar någon, som inte är sjukförsäkrad, t. ex. en här i riket ej mantalsskriven utlänning, skall yrkesskadeförsäkringen visserligen gripa in redan från början, men även i detta fall skall en samordningstid löpa på samma sätt som eljest. Under denna tid skall den skadade erhålla samma förmåner från yrkesskadeförsäkringen som han skulle ha åtnjutit från sjukförsäkringen, därest han omfattats av denna. Först därefter skall ersättning utgå med tillämpning av yrkesskadeförsäkringslagens regler.

Enligt den äldre lagstiftningen gällde i fråga om försäkringsförmånerna i de hänseenden som nu är aktuella i huvudsak följande. Vid olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom tillhandahölls den skadade eller sjuke erforderlig läkarvård jämte läkemedel och andra särskilda hjälpmedel. Om sjukdom uppkommit, som varat mer än två dagar efter dagen för olycksfallet resp. dagen för yrkessjukdomens yppande (karenstid), utgavs fr. o. m. dagen efter olycksfallsdagen resp. yppandedagen sjukpenning så länge sjukdomen förorsakade förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en fjärdedel. Sjukpenningens storlek var beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst under tiden närmast före olycksfallet resp. yrkessjukdomens yppande.

Enligt lagen om allmän sjukförsäkring gäller att läkarvård ersättes med $\frac{3}{4}$ av den försäkrades utgifter för vården, dock högst med $\frac{3}{4}$ av vad vården skulle ha kostat enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa (sådan fastställd genom SFS nr 532/1954). Sjukkasemedlem, vars årsinkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 200 kr., är obligatoriskt sjukpenningförsäkrad. Sjukpenningförsäkrad medlem äger vid sjukdom som förorsakar förlust av arbetsförmågan för varje dag rätt till hel sjukpenning. Om sjukdom utan att medföra förlust av arbetsförmågan förorsakar nedsättning av denna med minst hälften skall halv sjukpenning utgivas. Varje sjukpenningförsäkrad medlem är försäkrad för grundsjukpenning. Hel grundsjukpenning utgör 3 kr. Sjukpenningförsäkrad medlem, vars årsinkomst av tjänst uppgår till minst 1 800 kr., är dessutom försäkrad för tilläggssjukpenning. Tilläggssjukpenningens storlek är beroende av den sjukpenningklass till vilken medlemmen hör. Sjukkassan inplacerar ifrågavarande medlemmar i sjukpenningklasser alltefter storleken av deras årsinkomst av tjänst. Sjukpenningklasserna är till antalet tretton. Efter de första 90 dagarna av en sjukperiod för vilka sjukpenning utgives, utgår tilläggssjukpenningen med lägre belopp i fjärde t. o. m. trettonde sjukpenningklasserna. Vid beräkning av ifrågavarande tid av 90 dagar skall medräknas tid, för vilken sjukpenning utgivits under de 60 dagar, som närmast föregått sjukperioden. Inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen gäller en karenstid av tre dagar, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad.

Om yrkesskada efter samordningstidens utgång föranleder behov av läkarvård skall enligt yrkesskadeförsäkringslagen erforderliga kostnader härför ersättas av vederbörande försäkringsinrättning. Förorsakar yrkesskada efter samordningstidens utgång sjukdom äger den skadade uppbära hel sjukpenning för varje dag sjukdomen medför förlust av arbetsförmågan och halv sjukpenning för varje dag arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst hälften. Sjukpenningens storlek bestämmes i regel av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra. För yrkesskadeförsäkringen finns tretton sjukpenningklasser. Sjukpenningen i varje klass är lika med summan av grundsjukpenningen och den för de första 90 dagarna av en sjukperiod utgående tilläggssjukpenningen i motsvarande sjukpenningklass enligt sjukförsäkringslagen. Yrkesskadeförsäkringslagen har icke någon motsvarighet till föreskriften i sjukförsäkringslagen om lägre tilläggssjukpenning efter viss tid.

Samordningsfrågans tidigare behandling

I proposition nr 178 år 1953 lämnades riksdagen tillfälle att avgiva yttrande över av föredragande departementschefen i propositionen förordad samordning mellan den allmänna sjukförsäkringen och den obliga-

toriska yrkesskadeförsäkringen. I denna fråga anförde departementschefen bl. a. följande:

Yrkesskadeförsäkringen är till sin natur i betydande mån att anse såsom en sjukförsäkring. Två obligatoriska sjukförsäkringar bör enligt min mening icke utan särskilda skäl därtill bedrivas vid sidan av varandra. Redan när socialförsäkringsutredningen tillkallades framhöll jag, att åtskilliga fördelar borde kunna vinnas genom en sådan samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen att sjukförsäkringen finge övertaga regleringen av de kortvariga olycksfallen och under motsvarande tid av de långvariga. — — —

I så gott som samtliga remissyttranden har en samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen tillstyrkts. För sjukförsäkringens del har samordningen allmänt ansetts medföra fördelar. Vad angår yrkesskadeförsäkringen har emellertid i vissa remissyttranden påtalats, att samordningen är förenad med nackdelar, därest den genomföres efter de av utredningen uppdragna riktlinjerna. Dessa nackdelar skulle främst bestå i att i ersättningshänseende viss försämring i förhållande till vad nu gäller skulle inträda för de försäkrade. — — —

Därest en samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen över huvud skall kunna komma till stånd, måste naturligen de bestämmelser, som gäller för de båda försäkringarna, anpassas till varandra. Härvid får en avvägning ske mellan å ena sidan de försäkrades intresse att mot en rimlig avgift erhålla ett tillfredsställande försäkringsskydd och å andra sidan — bortsett från försäkringsavgifterna — den ekonomiska belastning som försäkringen medför. Vidare bör givetvis tillses att bestämmelserna blir praktiskt lättillämpliga.

Från dessa utgångspunkter och med beaktande av de fördelar av olika slag, som följer av samordningen, anser jag, att man bör bortse från den förändring med avseende å den nuvarande olycksfallsförsäkringens förmåner, som blir en konsekvens av en samordnad försäkring. I fråga om förmånerna vid yrkesskador vill jag särskilt framhålla, att genom penningvärdets och lönenivåns ändring en betydande del av de yrkesskadade kan draga fördel av den av mig förordade sjukpenningsskalan. Samordningen möjliggör vidare en utsträckning av yrkesskadeförsäkringen till att omfatta även de i socialvårdskommitténs betänkande berörda s. k. företagarbarnen, en omständighet som blir särskilt betydelsefull för den jordbrukande befolkningen. En betydande utvidgning av skyddet vid yrkessjukdomar blir även möjlig. Ytterligare är att märka att även de egna företagarna tillförsäkras ett visst skydd mot yrkesskador genom den obligatoriska sjukförsäkringen, ett skydd som utan större kostnader kan av dem kompletteras genom de föreslagna frivilliga sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna.

I fråga om den samordnade karenstiden framhöll departementschefen:

Inom den nuvarande yrkesskadeförsäkringen är karenstiden bestämd efter gynnsammare grunder än inom sjukförsäkringen. Utredningen har föreslagit, att sjukförsäkringens karenstid skall gälla även inom den samordnade försäkringen. Karenstiden skulle alltså bli tre dagar, dagen för insjuknandet inräknad. Under remissbehandlingen har från arbetstagarhåll yrkats en förkortning av karenstiden. Å andra sidan har bl. a. från

arbetsgivarhåll yrkats på en utsträckning av karenstiden antingen generellt eller för vissa kategorier. Med hänsyn till min allmänna inställning att man vid genomförandet av en reform sådan som den förevarande bör gå fram med varsamhet anser jag det inte vara lämpligt att nu minska karenstiden. Å andra sidan synes det vid en samordning med yrkesskadeförsäkringen ej möjligt att öka densamma. Att komplicera den obligatoriska försäkringen genom olika karenstid för olika kategorier försäkrade anser jag ej böra förekomma. Jag förordar sålunda, att den i den antagna sjukförsäkringslagen fastställda karenstiden om tre dagar bibehålles.

Propositionen behandlades i *andra lagutskottets utlåtande nr 35 år 1953*. I samordningsfrågan uttalade utskottet bl. a.:

Det torde vid en samordning av yrkesskadeförsäkringen med en allmän sjukförsäkring inte kunna undvikas att för de yrkesskadade blir gällande bestämmelser, som avviker från dem som nu gäller. Utskottet har också bemärkt att de ersättningar som utgår vid yrkesskada inte sällan kommer att bli mindre enligt den förevarande propositionen än enligt vad nu gäller. Vad nu sagts gäller både sjukvårdsförsäkringen och sjukpenningförsäkringen. Emellertid måste det nämnda förhållandet ses i belysning av att samtidigt de förmåner, som utgår vid annan sjukdom än yrkesskada, kommer att förbättras i mycket hög grad; och denna förbättring kommer givetvis även de yrkesskadeförsäkrade till del. Vissa betydelsefulla förbättringar av själva yrkesskadeförsäkringen blir också en följd av den föreslagna samordningen. Denna öppnar sålunda möjligheter att låta yrkesskadeförsäkringen omfatta jämväl anhöriga — dock inte hustrur — till företagarna, något som är särskilt betydelsefullt för den jordbrukande befolkningen, samt att ge försäkringen för yrkessjukdomar en väsentligt vidare ram. Den höjning i samband med samordningen av det högsta inkomstbelopp, som skall ligga till grund för beräkningen av sjukpenningar och livräntor inom yrkesskadeförsäkringen, innebär också en förbättring för en betydande del av de yrkesskadade. De administrativa fördelarna av en samordning torde inte blott taga sig uttryck i minskade utgifter för yrkesskadeförsäkringens administration utan även i en snabbare ersättningsreglering samt minskat besvär för de skadade och deras arbetsgivare. Antalet tvister rörande ersättningen vid yrkesskada torde också komma att nedgå starkt.

Utskottet finner alltså att fördelarna av samordningen är mycket betydande även om hänsyn toges till de angivna olägenheterna och tillstyrker därför densamma. — — —

Utskottet hade i sitt utlåtande även att taga ställning till i motioner framställda önskemål om karenstidens utformning. I denna fråga framhöll utskottet:

Enligt utskottets mening skulle det med hänsyn till de yrkesskadade vara önskvärt, därest karenstiden, såsom i motionen II:585 föreslagits, kunde minskas från tre till två dagar. En sådan minskning skulle emellertid medföra en icke obetydlig merkostnad. Storleken av denna merkostnad kan, med hänsyn till frånvaron av härför lämpad statistik, inte mera exakt beräknas. Emellertid torde kunna antagas att den årliga merkostnaden minst

kommer att uppgå till cirka 20 milj. kr. Ett helt slopande av karenstiden skulle uppenbarligen medföra en ännu mera betydande kostnadsökning.

En differentiering av karenstiden mellan å ena sidan sjukdomar orsakade av yrkesskada och å andra sidan övriga sjukdomar skulle i väsentlig mån eliminera fördelarna av den föreslagna samordningen och bör därför inte ifrågakomma. Utskottet kan inte heller tillstyrka någon förlängning av den i propositionen föreslagna karenstiden.

Utskottet förordade sålunda den i propositionen föreslagna karenstiden om tre dagar.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

I *proposition nr 60 år 1954* förelades riksdagen bl. a. förslag till lag om yrkesskadeförsäkring. Propositionen behandlades i *andra lagutskottets utlåtande nr 22 år 1954*. Utskottet hade därvid att taga ställning till i motioner framställda yrkanden berörande samordningsfrågan. I motionerna I:405 och II:517 framställdes sålunda yrkanden syftande till att bibehålla 1916 års olycksfallsförsäkringslags bestämmelser i fråga om karenstid för erhållande av sjukpenning vid yrkesskada. Utskottet framhöll att bifall till motionerna skulle innebära att olika karensregler komme att gälla inom sjukförsäkringen för yrkesskador och andra sjukdomar. Härigenom skulle grundvalen för samordningen ryckas undan. Utskottet avstyrkte därför motionerna. I samma motioner framställda yrkanden av innebörd att under samordningstiden ersättning för läkarvård m. m. vid yrkesskador skulle utgå enligt andra grunder än de som gällde vid övriga sjukdomar avstyrktes jämväl av utskottet under påpekande av att motionerna vore oförenliga med de grundtankar, som låge bakom samordningen.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

Utskottet

I motionerna framhålles, att samordningen mellan den allmänna sjukförsäkringen och den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen medfört vissa försämringar av detaljer i yrkesskadeförsäkringen. Motionärerna pekar på att de yrkesskadade under samordningstiden själva får betala viss del av kostnaden för läkarvård och antyder att detta kan bli särskilt kännbart under den s. k. karenstiden, då någon sjukpenning icke utgår. Vidare vänder sig motionärerna mot det förhållandet att sjukpenningen i sjukpenningklasserna 4—13 kan komma att utgå med lägre belopp under viss del av samordningstiden i det fall att sjukpenning utgivits för någon tid av de 60 dagar, som närmast föregått den vid yrkesskadan aktuella sjukperioden.

Enighet torde råda därom att samordningen mellan den allmänna sjukförsäkringen och den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen i stort inne-

burit så betydande fördelar i olika hänseenden att samordningsprincipen icke bör övergivas. Även från motionärernas sida har sålunda uttalats att nödvändigheten och fördelarna av samordningen är uppenbara.

Då utskottet vid 1953 års riksdag tog ställning till samordningsfrågan framhöll utskottet bl. a. att det vid en samordning av förevarande båda försäkringsformer icke torde kunna undvikas att för de yrkesskadade bleve gällande bestämmelser som avveke från de tidigare gällande, och i samband härmed pekade utskottet även på att de ersättningar som enligt det framlagda förslaget skulle utgå vid yrkesskada inte sällan komme att bli mindre än enligt vad då gällde. Nämnade förhållande måste emellertid, framhöll utskottet vidare, ses i belysning av att samtidigt de förmåner, som komme att utgå vid annan sjukdom än yrkesskada, komme att förbättras i mycket hög grad, vilken förbättring givetvis även skulle komma de yrkeskadeförsäkrade till del. Utskottet framhöll även att den föreslagna samordningen också medförde vissa betydelsefulla förbättringar av själva yrkeskadeförsäkringen.

Utskottet har förståelse för att de anställda stundom kan finna det egendomligt att de vid yrkesskada utgående försäkringsförmånerna under samordningstiden i vissa avseenden nu blir något mindre än enligt de tidigare gällande bestämmelserna. Vad härvid först beträffar ersättningen för läkarvård skulle emellertid införande av särskilda ersättningsregler vid yrkesskador innebära att grundvalen för samordningen rycktes undan, och utskottet kan därför icke förorda en sådan lösning. Att mildra de av motionärerna påtalade olägenheterna genom att införa en kortare karenstid vid yrkesskada skulle också innebära att samordningsprincipen finge uppgivas, och icke heller denna väg kan utskottet därför finna framkomlig.

Såvitt angår det av motionärerna anmärkta förhållandet att vid yrkesskada sjukpenningen i sjukpenningklasserna 4—13 i ett speciellt fall kan komma att utgå med lägre belopp under viss del av samordningstiden, dock högst 60 dagar, vill utskottet endast framhålla att denna konsekvens av samordningen — vid bibehållande av sjukförsäkringslagens bestämmelser i denna del — icke kan undvikas på annat sätt än att samordningen bringas att upphöra vid den tidpunkt då sjukpenningen eljest skulle börjat utgå med det lägre beloppet. Med hänsyn till önskvärdheten av att samordningen är så fullständig som möjligt kan ett dylikt avsteg från samordningsprincipen vara motiverat endast då tungt vägande skäl talar härför. Enligt utskottets mening är de med förevarande bestämmelse förenade olägenheterna icke av den art att de motiverar ett undantag från samordningen. Icke heller på denna punkt vill utskottet därför förorda någon ändring i gällande bestämmelser.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 33 och II: 44, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Nils Elowsson, Sunne*, Axel E. Svensson, fru Carlqvist*, herrar Magnusson, Alvar Andersson och Alexanderson;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Nilsson i Göteborg, Hagård*, fru Sandström, herrar Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Odhe* och Johansson i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lundberg*.
